

Píše Michael Špirit

(E*forum, 08. 06. 2011)

Jednou ze zásad ediční řady Česká knižnice, která od roku 1997 přináší nová vydání literárních děl od nejstarších dob po současnost, je respekt k původním autorským knihám a zdrženlivost vůči vytváření nových titulů, komponovaných editory. Jinými slovy: řada usiluje představit ve spolehlivé textové podobě buď druhový či žánrový celek autorovy tvorby (např. všechny sbírky básní K. Tomana, J. Nerudy, J. Zahradníčka, prózy K. Michala, J. Jedličky), jednotlivý titul (romány Zbabělci, Jan Maria Plojhar, Kámen a bolest, Dotazník, Rozhraní, Neviditelný, Přehrada), anebo z celku, který je rozsáhlý, vybírá homogenní části, jako jsou některé básnické sbírky (J. Vrchlický, V. Dyk, V. Závada, J. Kainar, F. Hrubín) či knihy próz (J. Weil, V. Vančura, I. Olbracht, J. K. Šlejhar, F. Křelina, J. Čapek), jež jako samostatné tituly vydali sami autoři. Je to projev snahy zpřístupnit dnešním čtenářům texty, které v době svého zveřejnění zasáhly do tehdejší literární struktury a mají dle soudu dnešních vydavatelů schopnost umělecky působit i v současnosti a v konfrontaci s aktuálními literárními novinkami. Současně je taková snaha reakcí na ničivou praxi totalitního režimu po únoru 1948, který novým generacím zpřístupňoval formou výborů jen „výseky“ tvorby zvolených autorů (např. J. V. Sládek, A. Sova, J. Orten) a destruoval tak povědomí o původních počinech a hodnotách českého písemnictví.

Formátu antologie, kdy se z díla určitého spisovatele vybírají jednotlivé básně nebo povídky, se tedy Česká knižnice v zásadě vyhýbá. Z tohoto pravidla vybočila jen v případě několika žánrových svazků (např. Pohádkové drama, 1999, Poetistická próza, 2002, nebo Zábavné povídky raného obrození, 2005) a u jednotlivých spisovatelů: v Povídkách Boženy Němcové (2002), Nedělních povídkách Ignáta Hermanna (2004), Romanet Jakuba Arbese (2006) a Povídkách Zikmunda Wintera (2009), kdy editoři nevydali žádnou z autorských knih, ale sestavili nové výbory. Stalo se tak i u Jaroslava Haška, z jehož krátkých próz pořídili Marie Havránková a Milan Jankovič antologii **Moje zpověď a jiné povídky** (2008, jako jeden z posledních titulů Knižnice, jež vydalo NLN), kterou druhý z editorů též komentoval. Jde o událost prvořadého významu jak kvůli Haškovým textům, tak kvůli způsobu jejich aktualizace.

Sám autor vydal za života sedm knih, do nichž z více než tisícovky svých kratších textů zahrnul něco přes desetinu. U literárních historiků nemají tyto svazky kvůli údajné Haškově lhotejnosti vůči vlastnímu dílu nejlepší pověst: nejenže nebyvají reeditovány (a zastupují je jinak, zřejmě uvědoměleji koncipované nejrůznější editorské výbory), ale i v úhrnně připravených projektech jsou jejich obsahy „rozpuštěny“ v žánrově nebo tematicky rozvržených plochách, a to jak ve Spisech J. H. (16 sv., 1955–1974), tak ve

Výboru z díla J. H. (5 sv., 1977–1981). I svazek z České knižnice na autorovy původní povídkové knihy jako celky rezignuje, ale oproti předchozím výběrovým pokusům, které dle zvoleného hlediska (např. humoreska, parodie, satira, groteska, mystifikace, cestopisná črta) natáčely Haška směrem k publiku vždy jen jednou z mnoha jeho hran, má jeho 83 textů představovat prostě „to nejlepší“, a to v jednoduchém chronologickém pořadu. Jankovič se ve svém komentáři přiznává k jistým rozpakům ve věci zdůvodnění „toho nejlepšího“ na tak malém rozsahu (390 stran kapesního, dnes naštěstí už bývalého formátu Knižnice), stejně jako k vlastnímu překvapení nad tím, že chronologický sled vybraných próz ukazuje mnohostranný a eruptivní talent Haškův vlastně ústrojně. Jakkoli mohou oba tyto editorské pohyby působit nejistě, jsou ve skutečnosti tím nejcennějším, co nový výbor z Haška přináší. Jankovič při nich musel překonat nárok objektivistického určení umělecké hodnoty, která je ve skutečnosti napořád unikavá a nelze ji nakonec opřít o nic jiného než o osobní vkus, cizelovaný léty čtenářské zkušenosti.

Výbor pro Českou knižnici se sice v zásadě zdařil, možnost zpřítomnit Haška-autora krátkých próz také prostřednictvím jeho autorských knih zůstává ovšem pořád otevřena. I kdyby byl spisovatel při jejich pořádání sebelhostejnější, není jejich skladba o nic méně věrojatná než editorské výběry pořizované od konce druhé světové války. Haškovy vlastní soubory mají oproti nim dokonce tu výhodu, že ve svém pořadu nesou totéž živelné nebo rafinované autorské gesto, jímž je modelován jejich každý jednotlivý – lhotejno, zda lepší či horší – text. Neautorské zásahy do knižních vydání za Haškova života (např. Trampoty pana Tenkráta, 1912, Průvodčí cizinců a jiné satiry z cest i z domova, 1913, Pepíček Nový a jiné povídky nebo Tři muži se žralokem a jiné poučné historky, oba 1921) byly už dávno diagnostikovány a z kriticky připravených svazků by mohly být hladce odstraněny, jak se to ostatně posledních cca padesát let při vydávání nejrozumnějších haškovských antologií běžně dělá. (Úplně stranou těchto poznámek ponechávám otázku textového znění Osudů dobrého vojáka Švejka a případné vydání románu v Knižnici.) Současně by bylo dobré přikročit k soubornému, chronologicky uspořádanému kompletu Haškova díla, který by nahradil ve své době důležitou, ale dnes již nedostačující edici Spisů.